

Anul trecut Parlamentul a modificat legislația referitoare la alegeri, fiind introduse noutăți precum partidele politice înființate cu trei membri, finanțare publică pentru campania electorală sau sistemul informatic pentru verificarea alegătorilor. Deși există progres, legea alegerilor locale are probleme și lipsuri la nivel politic și tehnic, cea mai mare dintre toate rămânând probabil organizarea alegerilor într-un singur tur de scrutin.

A black and white photograph of a village square. In the background, there is a large, multi-story building with many windows. In the foreground, there is a fence and some trees. The text is overlaid on this image.

ALEGERILE LOCALE 2016: ÎNTR-UN SCHIMBARE ȘI STAGNARE

Like

339K

+

Follow

Actualitate

Politica

Business

Sport

Life Show

Ziare si Reviste

Comunitate

LOGIN/SIGNUP

Cauta in site

Politica > Alegeți > alegeți locale 2016

Implica-te pentru un vot corect! Raporteaza neregulile si abuzurile

Cumpara publicitate pe Ziare.com!

Urmaresti Ziare.com pe

f

+

t

e

s

w

+

a

Urmastele stiriile Ziare.com pe Facebook

Horoscop

Curs valutar

Colaboratori

Aplicatie mobil

Fara reclama

Personalitati

Melso

Trafic

Sondaje

TV Ziare.com

Widget Ziare.com

Blog

I. Contextul general

La alegerile locale din iunie 2016 din România au fost aleși primari, consilieri locali, consilieri județeni, precum și consilieri generali și primarul general al Municipiului București. Au candidat 108 competitori electorali, dintre care 59 de partide politice, 16 organizații/uniuni/asociații ale minorităților și 32 de alianțe politice, precum și 4560 de candidați independenți.

Partidele politice mari au candidat atât singure, cât și în alianțe locale. PSD, de exemplu, a creat alianțe cu ALDE (de exemplu, în Bran, jud. Brașov, Miceștii de Câmpie, jud. Bistrița Năsăud) sau cu UNPR la Ștei, județul Bihor.

Comparând cu situația la ultimele alegeri locale din 2012, când pe lista competitorilor se regăseau doar 30 de partide politice¹ și 48 de alianțe politice, tragem concluzia că schimbarea legislației privind înregistrarea partidelor politice din România, în sensul reducerii numărului de membri fondatori necesari la doar trei, a favorizat înregistrarea de noi partide pe scena politică din România, diversificând oferta existentă. Unele dintre acestea au avut candidați la nivel național, altele s-au înființat ca inițiative locale cu candidați într-un singur județ.

Printre partidele noi cu candidați propuși la nivel național se regăsesc Partidul Agricultorilor din România, Partidul Mișcarea Liberală sau Partidul

Romilor Democrați. Dintre formațiunile politice cu candidați în mai puține circumscripții se numără Uniunea Salvați Bucureștiul, Uniunea Independentă pentru Sighișoara sau Partidul Societății Ieșene.

Profilul tipic al candidatului la alegerile locale din 2016 a fost bărbat cu vârsta cuprinsă între 40-50 de ani. Astfel, la nivel național, din 267.242 de candidați, doar 57.149 (21%) au fost femei. Cei mai mulți candidați la alegerile locale din 2016 au fost din categoria de vârstă 40-50 de ani (32%), pe când categoria de vârstă cel mai puțin reprezentată la aceste alegeri locale a fost cea de 18-20 de ani (0,015%). Desigur, aceasta se datorează și restricțiilor de vârstă impuse de lege, și anume 23 de ani. Cu toate acestea, au existat 477 de candidați cu vârsta sub 23 de ani, care au depus candidaturi în mod ilegal. Un număr de 26 de candidați au avut între 90 și 100 de ani.

Participarea candidaților din alte țări europene la cursa pentru primărie este o noutate legislativă. Un număr de 53 de candidați au fost comunitari, dintre care 7 au participat la cursa pentru primărie.

Rata de prezență la vot a fost de 48,17% la nivel național. Prezența a fost mai redusă², în comparație cu alegerile locale din 2012 când rata de prezență la vot a fost de 56,26%. Prezența cea mai scăzută a fost, ca și în 2012, la nivelul municipiului București unde s-au prezentat doar 33,09% dintre cei cu drept de vot³. La polul opus, rata cea mai mare de prezență la vot s-a înregistrat în județul Giurgiu de 62,99%, ca și în 2012. Prezența la vot a putut fi anul acesta

¹ <http://www.beclocale2012.ro/candidati.html>

² <http://www.beclocale2012.ro/DOCUMENTE%20BEC/>

[Statistici/Comunicate%20prezentat%20vot/comunicat%20prezentat%20ora%2021.pdf](http://www.beclocale2012.ro/DOCUMENTE%20BEC/Statistici/Comunicate%20prezentat%20vot/comunicat%20prezentat%20ora%2021.pdf).

³ <http://www.2016bec.ro/wp-content/uploads/2016/06/Comunicat-ora21.30.pdf>

urmărită în timp real pe platforma www.prezenta.2016bec.ro.

Câștigătorii au fost marile formațiuni politice: PSD și PNL. Astfel, la nivel național, PSD a obținut 52,69% din mandatele de primari, iar PNL a obținut 33,92% dintre acestea. Următoarele clasate sunt Uniunea Democrată Maghiară cu 6,12% și candidații independenți, care au câștigat 1,66% din mandatele de primari din țară. Pe municipiul București, alianța politică dintre PSD și UNPR a câștigat 100% din mandatele de primari – general și de sectoare.

La nivelul consilierilor locali, tot PSD a ieșit câștigător cu 41,39% din mandate, urmat de PNL cu 32,80%, Uniunea Democrată Maghiară cu 5,67% și Partidul Alianța Liberalilor și Democraților cu 6,22% din mandatele de consilieri locali. Aici însă, partidele mici și cele nou înființate au reușit să obțină mandate. Astfel, Uniunea Salvați Bucureștiul a obținut 39 de mandate de consilieri locali (0,09% la nivel național) și 15 mandate de consilieri județeni (1,15% la nivel național), precum și Partidul Ecologist Român (210 de mandate de consilieri locali) sau Partidul M10 (92 de mandate de consilieri locali). La nivelul consiliilor locale și județeni, candidații de independenți au reușit să obțină 316 de mandate de consilieri locali (0,78%), respectiv 3 mandate de consilieri județeni (0,20%).

II. Cadrul legislativ

În 2015, legislația electorală care reglementează organizarea alegerilor locale s-a modificat semnificativ, fiind promulgată Legea 115/2015. Modificarea actului normativ face parte dintr-un proces mai amplu inițiat de Parlament, care a cuprins și alte legi, precum cele legate de înființarea și

organizarea partidelor politice, finanțării partidelor politice și campaniilor electorale, precum și Legea 208/2015, pentru alegerile parlamentare sau votul prin corespondență. Legile alegerilor prezidențiale și pentru Parlamentul European nu au fost modificate încă. Cele mai semnificative schimbări sunt legate de:

- alegerea președinților de consilii județene,
- strângerea de semnături pentru înregistrarea tuturor candidaturilor
- deschiderea posibilității de a candida la funcția de primar pentru cetățenii comunitari,
- modificarea regulilor privind votul potrivit reședinței sau domiciliul,
- aspecte care țin de organizarea alegerilor

În ultima categorie se încadrează organizarea Corpului Experților Electoral⁴ și Sistemul informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal (sistemul informatic)⁵. Mai mult, s-au modificat regulile privind finanțarea campaniei electorale, prin introducerea finanțării publice.

Deși votul într-un singur tur de scrutin nu a fost reglementat prin Legea 115/2015, ci este în vigoare încă din 2011, aceasta a fost principala temă de discuție în 2016. După ce în Parlament partidele politice au agreeat opțiunea pentru votul într-un tur și în 2016 în pofida protestelor societății civile, Partidul Național Liberal a încercat contestarea la Curtea Constituțională a votului într-un tur, nu a înregistrat niciun fel de succes. În schimb, jurnalistul Liviu Avram a adus în fața Curții Constituționale o contestație legată de posibila neconstituționalitate a votului într-un tur de scrutin. Alte contestații au numărul de semnături de

⁴ http://www.roaep.ro/instruire/?page_id=163

⁵ http://www.roaep.ro/instruire/?page_id=141

susținere necesare pentru înregistrarea candidaturii la funcția de primar considerat prea ridicat.

Deciziile CCR au confirmat constituționalitatea legii, fapt care arată încă o dată că nu toate opțiunile de politică publică proaste pot fi blocate pe calea contestațiilor la CCR. CCR poate să invalideze doar soluții legislative neconstituționale, nu și soluții legislative neoportune sau proaste.

Experiența alegerilor din iunie 2016 a demonstrat că noua lege cuprinde lacune și contradicții pe care le vom trata în cele ce urmează.

1. Candidaturile

La alegerile din 2016 au candidat 267.239 de persoane. Legea prevede faptul că un fiecare candidat trebuie să semneze o declarație de acceptare a candidaturii prin care își asumă pe proprie răspundere faptul că îndeplinește condițiile de candidatură⁶. Cu toate acestea, mecanismele legale, dar și cele practice de verificare a acestora îndeplinirii condițiilor candidaturii sunt foarte reduse.

Nu există niciun fel de listă centralizată accesibilă birourilor de circumscripție care să conțină condamnările și pedepsele complementare de interdicere a drepturilor electorale, iar singurul mecanism de anulare a candidaturilor este cel al contestației de către terți.

Termenul pentru depunerea candidaturilor a fost 26 aprilie, iar termenul pentru contestații a fost de 48 de ore de la data afișării candidaturilor, adică 29 aprilie.

Este nevoie ca autoritățile să-și asume verificarea *ex officio* a candidaturilor,

nu să lase acest proces să depindă exclusiv de inițiativa unor terți, care nu au mecanisme eficiente de verificare. Verificările sunt un proces laborios pentru că aici nu vorbim doar despre primari care au o anumită notorietate, ci și despre zeci de mii de persoane care candidează pentru funcția de consilier local sau județean.

EFOR a publicat pe 19 aprilie policy brief-ul *Cine și cum îi verifică pe candidați?*⁷ prin intermediul căruia a solicitat Ministerului Afacerilor Interne și Biroului Electoral Central să furnizeze birourilor electorale de circumscripție o listă cu persoanele care candidează și care au drepturile electorale interzise, conform legii, pentru a facilita respingerea candidaturilor neconforme.

Biroul Electoral Central a răspuns că cererea noastră *excede atribuțiile* instituției. MAI nu a transmis niciun răspuns cu privire la această sesizare.

Rezultatul a fost alegerea – chiar la nivel de municipiu – a mai multor persoane care nu aveau dreptul de a candida. Judecătoria Râmnicu Vâlcea a anulat mandatul lui Mircia Gutău, candidat din partea Partidului Ecologist Român; în cele din urmă, candidatura i-a fost validată de către tribunal. La Neamț, cu mandatul primarului din Roznov, Ionel Ciubotaru, care a fost invalidat de către judecătoria. Lista completă a acestor cazuri rămâne necunoscută. Este evident că repetarea alegerilor în aceste localități va implica costuri semnificative care ar fi putut fi economisite prin verificarea candidaturilor.

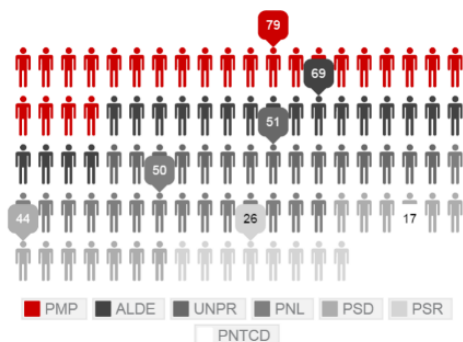
Singurele date publicate au fost cele de la Agenția Națională de Integritate (ANI), care a trimis situațiile aferente cazurilor legate de condamnări în dosare legate de conflicte de interese și

⁶ <http://www.2016bec.ro/wp-content/uploads/2016/03/declaratie-acceptare-candidatura.pdf>

⁷ <http://expertforum.ro/verificare-candidati/>

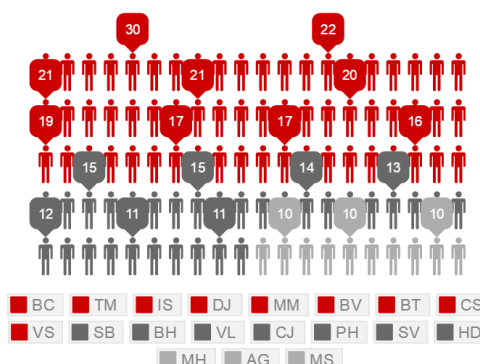
incompatibilități către Biroul Electoral Central și Autoritatea Electorală Permanentă. În plus, a elaborat o secțiune publică de site unde se putea verifica dacă existau interdicții pentru o anumită persoană⁸.

Este esențial ca la alegerile următoare, membrii birourilor electorale care au atribuții în validarea candidaturilor să aibă acces la informații legate de interdicția drepturilor electorale ale candidaților și să verifice dacă cei care vor să candideze au dreptul de a fi aleși. Acesta se poate asigura fie prin transmiterea de informații din cazierul persoanei, fie prin asigurarea de acces la Registrul Electoral, care conține astfel de informații despre persoanele înscrise. Aceste informații trebuie să fie accesibile publicului pentru a facilita exercitarea dreptului terților de a contesta candidaturile.

O altă problemă legată de candidaturi a fost identificată de către Expert Forum în urma publicării de către Biroul Electoral Central a unei baze de date cu candidații⁹. Lista respectivă conținea **449** de candidați care nu aveau vârsta minimă de 23 de ani și **28** de candidați care se aflau pe listele a

două formațiuni politice. Aceștia au intrat în cursa electorală, dar după verificările întreprinse de EFOR nu au fost aleși în consiliile locale unde au candidat. Cu toate acestea, se pune problema eficienței și respectării legislației de către membrii birourilor electorale de circumscripție care au obligația de a valida aceste candidaturi. Cele mai multe astfel de candidaturi s-au înregistrat în județele Bacău, Timiș, Iași, Dolj, Maramureș, Brașov, Botoșani, Caraș Severin sau Vaslui (peste 16 candidaturi).

Legea nu conține prevederi cu privire la posibilitatea de a anula candidaturi după rămânerea lor definitivă. De aceea este esențial ca membrii birourilor electorale să își exercite atribuțiile de verificare cu adevărat, nu să aștepte exclusiv notificări din partea terților. Atunci când un candidat se înscrie în cursa electorală deși nu are dreptul să o facă acesta comite în mod obligatoriu și un fals în declarații pentru că la înscriere semnează o declarație pe propria răspundere că are drepturile electorale intacte.

2. Listele de semnături

Legea 115/2015 a introdus în articolul 49 o reglementare conform căreia partidele și candidații independenți trebuie să înainteze o listă de

⁸ <https://www.integritate.eu/Alegeri-Locale-2016>

⁹ Vezi policy brief EFOR #49 *Locale cu candidați sub vârsta legală și traseiști*

<http://expertforum.ro/locale-cu-candidati-sub-varsta-legala-si-traseisti/>

susținători care trebuie să cuprindă minim 1%

din numărul total al alegătorilor înscrși în Registrul Electoral și în listele electorale complementare din circumscripția pentru care candidează, dar nu mai puțin de 100 în cazul comunelor, de 500 în cazul localităților urbane de rangul II și III și de 1.000 în cazul județelor, municipiului București, sectoarelor municipiului București și localităților urbane de rangul I.

Un cetățean poate semna pentru susținerea mai multor candidați.

Reglementarea pragului de 1% pare a respecta recomandarea Comisiei de la Veneția¹⁰, însă din cauza fărâmițării administrativ-teritoriale din România pragurile minime absolute stabilite prin articolul de lege depășesc acest prag de 1% în mai mult de jumătate din circumscripții, ajungând într-un caz chiar până la un prag de 93%¹¹. De asemenea, numărul mare de semnături corespunzător pragurilor minime absolute limitează în practică, dacă nu chiar exclude, posibilitatea depunerii candidaturilor independente.

Mai multe formațiuni politice au sesizat la Curtea Constituțională caracterul discriminatoriu al acestei prevederi. Formațiunile M10, 200 pentru București, Noua Republică, Platforma Acțiunea Civică a Tinerilor și Uniunea Creștin Democrată din România au sesizat Tribunalul București, după ce candidaturile lor au fost respinse în condițiile în care au înaintat liste cu câte trei semnături. Curtea Constituțională a stabilit prin Decizia nr. 286 din 11 mai 2016 că articolul 49, alineatul 2 este constituțional.

¹⁰ Codul de Bune Practici Electorale al Comisiei de la Veneția poate fi accesat la

<http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282002%29023rev-e>

¹¹ Este cazul comunei Bătrâna din județul Hunedoara, cu 108 alegători înscrși pe listele permanente.

Au existat mai multe suspiciuni legate de falsificarea listelor de semnături. Inițiativa România a sesizat Direcția Națională Anticorupție cu privire la falsificarea listelor de semnături de către Partidul Național Liberal la București și a solicitat verificarea tuturor listelor. Liste întocmite cu persoane minore, din afara circumscripției respective sau cu posibile fraude au fost identificate în cazul candidatului Cristian Popescu Piedone (sectorul 4). În cazul lui Marian Vanghelie, candidat la Primăria Sectorului 5 din București au fost identificate posibile fraude, prin întocmirea unei liste cu date personale ale persoanelor cu dizabilități din evidența primăriei. Cei doi candidați nu au intrat în cursa electorală.

EFOR consideră că numărul necesar de semnături pentru candidaturi trebuie redus¹², iar un mecanism pentru verificarea semnăturilor trebuie introdus în lege¹³.

3. Partide vechi, partide noi

Legea 14/2003 modificată prin Legea 114/2015 a introdus o modificare semnificativă: înființarea partidelor politice cu trei membri, față de numărul minim de 25.000 de semnături necesare, din 18 județe și București, stabilit prin legea anterioară.

Deși trebuie văzută ca o relaxare foarte binevenită și necesară a condițiilor participării politice, care a permis înființarea unor formațiuni politice noi, locale situația este complicată de articolul 47, art 1, lit b din aceeași lege, care prevede că un partid se dizolvă dacă:

¹² A se vedea și recomandările Coaliției Politică fără Bariere,

<https://politicafarabariere.wordpress.com/2016/06/13/sa-schimbam-acum-legea-alegerilor-locale/>

¹³ A se vedea recomandările OSCE/ODIHR cu privire la alegerile prezidențiale din 2004 și 2009

nu a desemnat candidați, singur sau în alianță, în două campanii electorale succesive, cu excepția celei prezidențiale, în minimum 75 de circumscripții electorale în cazul alegerilor locale, respectiv o lista completa de candidați în cel puțin o circumscripție electorală sau candidați în cel puțin 3 circumscripții electorale, în cazul alegerilor parlamentare.

Legea nu face nici un fel de referire la conceptul de partid local, iar prin prevederile de mai sus logica unui partid pare a rămâne aceea de a guverna la nivel regional sau național și nu în interesul unei singure comunități. Pe când, pentru a discuta despre partide cu adevărat locale, care au scopul de a reprezenta comunități și interese specifice, trebuie eliminat acest articol.

În ultimul an au apărut, conform Registrului Partidelor gestionat de către Tribunalul București, mai multe partide care pot fi caracterizate ca locale¹⁴. Dintre acestea, doar 16 au desemnat candidați în 75 de circumscripții la alegerile locale, iar alte 65 de partide vor fi obligate să depună liste de candidați la alegerile parlamentare pentru a nu fi radiate. Dintre acestea, doar 41 au participat la alegeri¹⁵.

Condițiile stabilite de art. 47 din Legea 114/2015 sunt restrictive și pot determina dizolvarea unor partide care au obținut voturi (și deci susținere legitimă) în cadrul procesului electoral. Mai mult, solicitarea ca un partid să înscrie candidați în 75 de circumscripții la alegerile locale sau 3 în cazul alegerilor parlamentare poate crea efecte perverse, anume aglomerarea buletinului de vot cu candidaturi exclusiv formale, care au ca scop evitarea radierei partidelor respective. De asemenea, reintroducerea

criteriului teritorial în această formă nu permite unora dintre formațiunile nou înființate să își păstreze caracterul local, restricție pe care EFOR o consideră nejustificată. Printre formațiunile nou înființate se numără Salvați Bucureștiul, Partidul Maramureșenilor, Uniunea pentru Codlea, Uniunea Independentă pentru Sighișoara sau Vrancea Noastră, care conform titulaturii au scopul de reprezenta interesele unei comunități locale; misiunea acestor formațiuni este efectiv distorsionată de obligativitatea înființării altor filiale doar pentru a putea candida la alegeri.

Mandate de primar obținute de partide noi

Partidul România Unită	2
Partidul M10	1
Partidul Social Românesc	4
Partidul Puterii Umaniste (social-liberal)	2
Partidul Ialomițenilor	1

Mai multe partide au reușit să obțină mandate în consiliile locale. De exemplu, Partidul Maramureșenilor a câștigat un loc, Partidul Ialomițenilor 26, M10 un număr de 92 de consilieri locali, iar partidul Forța Moldova cinci. De asemenea, Salvați Bucureștiul a reușit să obțină 15 mandate de consilieri generali și 39 de consilieri locali.

Având în vedere că multe dintre partidele noi nu au reușit să obțină un număr relevant de mandate, este evident că este nevoie ca aceste partide să se consolideze, pentru a-și putea crea o comunitate solidă și o structură funcțională. Amenințarea dizolvării descurajează implicarea în acțiunea politică și încetinește dezvoltarea pluralismului scenei politice din România.

¹⁴ <http://tmb.ro/index.php/partide-politice>

¹⁵ <http://www.inovarepublica.ro/65-din-87-de-partide-politice-risca-radierea-daca-nu-participa-la-alegerile-parlamentare/>

Este necesară liberalizarea pieței politice până la capăt. Piața partidelor trebuie să se stabilească mai degrabă de către alegători, pe baza criteriului de cerere și de ofertă, nu artificial, prin limitări legislative. Recomandăm eliminarea articolului 47, alin. 1, lit b. din Legea 14/2003¹⁶.

4. Finanțarea campaniilor electorale

Legea 113/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale a adus o serie de modificări esențiale în procesul electoral, dintre care cea mai importantă este finanțarea din bugetul public a campaniilor electorale.

Dintre cele mai importante modificări se numără:

- Finanțarea campaniei electorale se realizează de la bugetul de stat, în limite stricte, stabilite prin lege, pe bază de rambursare. Pragul pentru a primi fonduri este de 3%, diferit pentru fiecare tip de alegeri, cu posibilitatea de rambursare parțială, pentru anumite circumscriptii
- La sursele de finanțare s-au adăugat împrumuturi în bani de la persoane fizice și juridice. Acestea se pot face doar prin virament bancar, pot fi restituite în trei ani, iar dacă nu sunt înapoiate pot deveni donații, în limitele plafoanelor legale. Aceasta este o reglementare care din punctul de vedere EFOR poate deschide calea spre abateri de la lege, mai ales în condițiile în care partidele politice au probleme cu plata datoriilor din campanie

- Eliminarea unor mijloace de propagandă electorală (cum ar fi bannerele) și reglementarea clară a unei liste de materiale care pot fi folosite, respectiv decontate
- Modificarea unor reguli de raportare a finanțelor partidelor politice

Adoptarea unor asemenea modificări drastice ar trebui să asigure mai mult control asupra modului în care se realizează finanțarea campaniei electorale. În același timp, aceste măsuri trebuie să crească gradul de transparență și să responsabilizeze partidele politice, având în vedere că se folosesc fonduri publice.

Pe de altă parte, Parlamentul a aprobat Legea 78/2016, care include două măsuri criticate de către societatea civilă. Actul normativ introduce statutul de afecțiune specială pentru conturile bancare pentru campania electorală și deci faptul că nu sunt supuse executării. De asemenea, conform legii, partidele politice pot închiria spațiile aflate în patrimoniul propriu, *fără a aduce atingere moralei publice, ordinii sau imaginii partidului politic*. Prima dintre ele este direct legată de faptul că partidele politice au intrat în alegerile din 2016 cu datorii istorice, de peste 54 de milioane de lei¹⁷, riscând poprirea conturilor. Aceste datorii sunt istorie și sunt moștenite de la un an la altul.

Considerăm că această modificare este abuzivă și contrară reglementărilor din Codul Civil; partidele politice nu ar trebui să aibă un statut special în acest sens.

De asemenea, considerăm că partidele politice au un rol public și nu ar trebui

¹⁶ Vezi și poziția Coaliției Politică fără Bariere, *Legea partidelor suspectă de neconstituționalitate*, <https://politicafarabariere.wordpress.com/2015/05/11/legea-partidelor-suspecta-de-neconst/>

¹⁷ <http://www.ipp.ro/wp-content/uploads/2016/01/brief-electoral-1.pdf>

să poată închiria spații pentru alte activități decât cele deja menționate. Aceste modificări le-ar da inclusiv posibilitatea de a se comporta precum un agent economic.

5. Procedurile de acreditare și observarea alegerilor

Procedurile de acreditare stabilite de fiecare lege electorală și pentru organizarea referendumului sunt diferite. Legea 115/2015 a fost modificată într-un mod care denotă lipsă de coerență legislativă.

Astfel, articolul 83 stabilește că:

*Pot fi acreditați ca observatori interni reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale **care au ca unic scop apărarea drepturilor omului** și sunt legal constituite. Persoanele desemnate de aceste organizații nu pot fi membri ai vreunui partid politic.*

În schimb, articolul 128 prevede că:

birourile electorale de circumscripție județeană și a municipiului București îi acreditează ca observatori interni numai pe cetățenii cu drept de vot împuterniciți de o organizație neguvernamentală care are ca obiect de activitate apărarea drepturilor omului, înființată legal cu cel puțin 6 luni înaintea începerii campaniei electorale.

Această prevedere a generat decizii contradictorii din partea birourilor electorale de circumscripție județeană. EFOR a trimis cereri de acreditare către toate birourile care au avut atribuția de a acredita observatori. Dacă majoritatea acestora ne-au acordat acreditarea, unele dintre ele au refuzat bazându-și decizia inclusiv pe contradicția dintre cele două articole.

BEJ Călărași a invocat două motive: faptul că EFOR nu îndeplinește

condițiile prevăzute în art. 83, dar pentru că statutul organizației – solicitat în copie – nu poartă ștampila de la grefa judecătorei unde au fost înregistrate modificări. Decizia nr 12/4.05.2016 a fost contestată la Biroul Electoral Central, care a decis prin Hotărârea 50 că membrii BEJ și-au bazat decizia pe *prevederea cea mai restrictivă*¹⁸ și deci a acordat acreditarea.

Motivul scopului unic a fost invocat și de către BEJ Maramureș, Arad și Sălaj cu privire la cererile de acreditare ale organizației Societatea Timișoara. Biroul Electoral Central a acordat în cele urmă acreditarea, invocând aceeași logică, și anume că prevederea mai puțin restrictivă trebuie utilizată în luarea deciziei.

În plus, legea prevede la articolul 129 că acreditarea se acordă la cererea organizațiilor neguvernamentale prevăzute la art. 128, alături de declarația scrisă a observatorului că va respecta condițiile de acreditare. De asemenea, BEC a stabilit prin Hotărârea 15/18.04.2016 cerința de a depune câte o copie a hotărârii judecătorești de înființare și după statutul organizației, fără a preciza modul în care se transmit aceste documente. Întrucât nu există o procedură clară – nici pentru celelalte tipuri de alegeri – am solicitat BEC să stabilească dacă cererile se pot transmite și on-line. Biroul Electoral Central a stabilit prin Hotărârea nr 22 că documentele trebuie transmise exclusiv în original.

Procedura este mult prea birocratică și anevoioasă atât pentru organizațiile care acreditează observatori, cât și pentru birourile electorale și presupune costuri poștale nejustificate. La toate acestea, mai adăugăm faptul că transmiterea documentelor cu

¹⁰ ¹⁸ <http://www.2016bec.ro/wp-content/uploads/2016/05/Hotararea-nr.50-.pdf>

recomandare de primire prin poștă poate presupune o durată de timp semnificativă, de până la cinci zile, ceea ce reduce considerabil termenul limită pentru recrutarea observatorilor.

În aceste condiții, EFOR nu a reușit să obțină acreditări pentru toate persoanele care solicitaseră acest lucru. Reamintim că există precedente în care birourile electorale au acceptat documentele scanate, mecanism care a ușurat mult procesul de acreditare.

Pentru asigurarea transparenței procesului și pentru a facilita o distribuire adecvată a observatorilor în teritoriu, acreditarea ar trebui să se facă la nivel centralizat și nu de către fiecare birou electoral de circumscripție județeană în parte. De asemenea, acreditarea ar trebui să fie valabilă pentru toate secțiile de votare și nu doar pentru cele cuprinse în limita teritorială a unui județ, pentru a asigura flexibilitatea planului de repartizare a observatorilor în funcție de necesitățile observării și pentru a nu limita activitatea echipelor mobile.

Acreditarea reprezentanților mass media a fost simplificată. Conform Hotărârii BEC nr 15, republicată s-a stabilit că aceștia au acces la operațiuni doar cu actul de identitate și legitimația de jurnalist, fără a mai depune vreo cerere.

În Legea 115/2015 a fost inclusă instituția delegatului. Acesta este un reprezentant al unei formațiuni politice și poate fi desemnat în secțiile de votare unde formațiunea politică respectivă nu este reprezentată de un membru în biroul electoral al secției de votare. Conform legislației, persoana delegată, acreditată de către biroul electoral de circumscripție, poate asista doar la numărarea voturilor și

centralizarea rezultatelor. Delegații pot fi desemnați doar de partidele și formațiunile politice, nu și de candidații independenți, ceea ce încalcă principiul egalității. Cu alte cuvinte, candidații independenți nu au nici un mecanism prin care să se asigure că procedurile și integritatea voturilor sunt respectate.

Dialogul EFOR cu persoane sau formațiuni care au candidat în 2016 a arătat că instituția delegatului nu este încă destul de bine cunoscută, anumiți candidați sau membri de partid preferând varianta observatorilor.

Administrația electorală

La alegerile locale, administrația electorală este formată din Biroul Electoral Central (www.2016bec.ro), precum și birourile de circumscripție județeană, municipală, orășenească și locală, care gestionează desfășurarea procesului electoral. La nivel de secție de votare au fost organizate 18.616 birouri electorale. Autoritatea Electorală Permanentă s-a implicat în procesul electoral mai ales la nivel logistic și prin hotărâri pentru organizarea alegerilor.

În procesul de organizare a alegerilor mai sunt implicați următorii actori: Guvernul (cadru legal), primăriile, Institutul Național de Statistică, Ministerul de Interne și Instituțiile Prefectului, Serviciul de Telecomunicații Speciale și Agenția Națională de Integritate.

Agenția Națională de Integritate a publicat la alegerile locale din 2016 un număr de 519 282 de declarații de avere și interese, primite prin

intermediul birourilor electorale care au gestionat candidaturile¹⁹.

Biroul Electoral Central are atribuții legate de asigurarea respectării și aplicării legislației electorale, soluționarea de întâmpinări și de contestații și centralizarea rezultatelor. De asemenea, poate emite hotărâri pentru interpretarea legii.

La alegerile locale din 2016 au fost emise două hotărâri adoptate în interpretarea legii. Hotărârea 4²⁰ stabilește că reglementările din Legea 208/2015 privind corpul experților electorali, secțiile de votare, Registrul Electoral și listele permanente se aplică în mod corespunzător și pentru organizarea alegerilor locale.

Hotărârea 26 stabilește că articolul 41 (3) devine neaplicabil:

(3) Contestațiile privind întocmirea de către prefect a listei din care urmează a se face tragerea la sorți pentru funcțiile de președinți ai birourilor electorale ale secțiilor de votare și locțiitori ai acestora se soluționează de către birourile electorale de circumscripție județeană sau de către biroul electoral de circumscripție a municipiului București, după caz.

Cu alte cuvinte, deși au fost abrogate Legile 67/2004 și 35/2008, iar procedura de selecție a președinților secțiilor de votare modificată, articolul nu a fost scos din Legea 115/2015.

Aceeași hotărâre definește sintagma *zona de votare* din art 83 (5).

Biroul Electoral Central a emis în total 127 de hotărâri, care se referă la interpretarea legii, contestații, cereri de acreditări, solicitări de anulare a alegerilor în anumite circumscripții sau detalierea unor proceduri din lege. Trei hotărâri au fost republicate, dintre care

una (nr 25 – legată de constituirea birourilor secțiilor de votare) de două ori. Comparativ, în 2012 au fost publicate 256 de hotărâri, iar în 2008 un număr de 300 de hotărâri. Este important de menționat că nu există o coerență în categorisirea acestor decizii, întrucât în 2008, spre exemplu, procedura de acreditare a observatorilor era considerată adoptată în interpretarea legii.

De asemenea, nu există nicio continuitate cu privire la deciziile luate de BEC-urile precedente, întrucât nu există această obligativitate, nefiind nici o practică urmată în legislația românească.

Apreciem că este o direcție bună faptul că numărul de decizii a scăzut, fiind unul dintre indicatorii de stabilitate legislativă. Cu toate acestea, credem că este important ca elemente esențiale precum zona de votare și localul de vot să fie clar definite în lege și înțelese în mod unitar pentru toată legislația electorală.

Conform art. 39 din Legea 115/2015, Biroul Electoral Central decide cu privire la cererile de anulare a alegerilor dintr-o circumscripție în cazul unei fraude electorale. Cererea se poate face doar de către partidele politice, alianțele politice, alianțele electorale sau organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale care participă la alegeri ori candidații independenți care au participat la alegeri și numai în termen de 48 de ore de la închiderea votării. Important este faptul că cererea trebuie motivată și însoțită de dovezi. Cererea trebuie soluționată până la data publicării rezultatului alegerilor în Monitorul Oficial.

În iunie 2016, Biroul Electoral Central a respins un număr de 38 cereri, pe motive care țin de calitatea legală a persoanei care a înaintat cererea, respectarea termenelor limită sau asigurarea de dovezi pentru susținerea afirmațiilor.

Considerăm că respingerea tuturor acestor solicitări poate fi un indicator care arată faptul că nu sunt analizate în profunzime, ci doar formal. Astfel, pentru creșterea încrederii publice în procesul electoral, credem că este nevoie ca acestor cereri să li se acorde o atenție sporită și să se decidă renumărarea voturilor unde este cazul.

Una dintre noutățile principale legate de alegerile locale și funcționarea birourilor electorale a fost înființarea Corpului Experților Electorali. Logica acestui demers este pregătirea, coordonarea și monitorizarea într-un mod profesionist a președinților secțiilor de votare. Conform Legii 208/2015, au fost admise persoane care au experiență ca președinte al secției de votare sau care au dat un examen organizat de Autoritatea Electorală Permanentă.

Membrii din Corpul Experților Electorali au fost numiți pe poziția de președinte sau locțiitor al biroului electoral al secției de votare, dar și în fruntea birourilor electorale de circumscripție de comună, oraș sau municipiu. Sistemul actual este un pas important pentru profesionalizarea funcției de președinte și locțiitor al biroului electoral și are potențialul de a fi mai eficient față de cel instituit prin Legea 67/2004, abrogată. Cu toate acestea, este foarte importantă pentru succesul acestui demers colectarea de feedback de la participanții la procesul electoral (alegători, organizații acreditate, alți membri ai birourilor electorale etc) cu privire la activitatea acestora și

sanționarea, inclusiv cu excluderea, pentru comiterea de nereguli incompatibile cu funcția.

În ceea ce privește modalitatea de constituire a birourilor electorale, considerăm că independenții sunt discriminați din punctul de vedere al posibilității de a desemna reprezentanți în birourile electorale, la toate nivelurile. Deși EFOR a solicitat în 2015 alături de alte organizații modificarea legislației electorale, astfel încât și candidații independenți să poată desemna reprezentanți în birourile electorale în circumscripția unde candidează, această reglementare a fost respinsă de partidele politice.

Pregătirea membrilor birourilor electorale

Una dintre cele mai grave probleme identificate în 2016 a fost confuzia pe care președinții birourilor electorale o fac cu privire la procedurile de vot. Astfel, unii dintre ei erau obișnuiți cu procedurile din vechile legi și le-au aplicat ca atare, pe când alții au aplicat selectiv reguli din mai multe legi electorale.

Considerăm că ghidurile pentru președinții birourilor electorale publicate de către Autoritatea Electorală Electorală Permanentă sunt clare și comprehensive. **Dar, în același timp, credem că este nevoie de o mai bună pregătire a președinților birourilor electorale, incluzând module de training on-line.** Pregătirea în cadrul unor seminare cu câteva sute de persoane este dificilă și inefficientă. De asemenea, este important să se asigure calitatea și corectitudinea informațiilor oferite în timpul acestor seminare.

III. Call center 0800 și platforma [votcorect](http://www.expertforum.ro/votcorect)

În zilele de 4 și 5 iunie, în parteneriat cu Funky Citizens am pus la dispoziția observatorilor, alegătorilor și competitorilor electorali un call center, unde am oferit informații legate de procedurile de vot și am asistat alegătorii să reclame nereguli sau potențiale fraude. Call center-ul a funcționat sâmbătă, pe 4 iunie, între orele 12 și 20, iar pe 5 iunie între 6 și 23. Am primit un număr de aproape **400** de apeluri.

Cele mai multe dintre convorbiri au fost legate de solicitarea unor informații, probleme legate de organizarea secției de votare, campanie electorală în secția de votare, precum și blocarea accesului la procesul electoral.

Solicitările de informații au fost prioritar pe următoarele teme:

- Secția la care se poate vota
- Regulile privind viza de flotant (modificările din Legea 115)
- Reguli privind solicitarea urnei speciale
- Dacă este regulamentară sau nu prezența candidaților pe toată durata procesului de votare în secție

De asemenea, EFOR a pus la dispoziția publicului platforma www.expertforum.ro/votcorect, care a permis raportarea on-line a unor nereguli legate de alegeri. Platforma cuprinde și o pagină cu informații esențiale legate de procedura de vot – www.expertforum.ro/votcorect/reguli-vot. Au fost primite **130** de sesizări, dintre care cele mai multe legate de campanie electorală în ziua votului sau nereguli în funcționarea birourilor electorale. Informațiile de pe pagină au fost analizate și în funcție de situație,

s-au oferit informațiile solicitate sau s-au transmis mai departe instituțiilor abilitate să soluționeze problema.

Acreditarea observatorilor

EFOR a acreditat aproximativ **150** de observatori în secțiile de votare din județele Cluj, Ilfov, Argeș, Botoșani, Brașov, Constanța, Dâmbovița, Galați, Giurgiu, Harghita, Ialomița, Iași, Maramureș, Neamț, Bihor, Prahova, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Teleorman, Timiș și Vâlcea, precum și în Municipiul București. Majoritatea persoanelor acreditate au observat în mai multe secții de votare, până la zece pe zi.

Pe lângă aspectele legislative menționate anterior cu privire la procedurile birocratice²¹ am remarcat insistența partidelor politice în a-și acredita persoane afiliate partidului sau care chiar fac parte din partid sub acoperirea de observator electoral.

Pe lângă procedurile legale – completarea unei declarații conform căreia persoana respectivă nu este membru de partid – am inclus și alte condiții pentru selectarea celor care urmau a fi acreditați. Astfel, am solicitat ca acele persoane să nu fi făcut campanie electorală pentru un competitor electoral – inclusiv pentru un independent – dar și să nu fie rude sau afini cu persoane care candidează în circumscripția respectivă.

EFOR a primit peste 250 de cereri de acreditare, din care a trimis mai departe – după verificări – spre birourile electorale de circumscripție aproape 150. Restul au fost respinse, întrucât în urma verificărilor făcute de către echipa EFOR s-a constatat afilierea politică a multora dintre aceste persoane. Astfel, întrucât considerăm imparțialitatea o condiție necesară a îndeplinirii rolului unui observator dintr-o

perspectivă echidistantă am decis respingerea cererilor din partea persoanelor care s-au implicat în campania electorală, inclusiv pentru candidații independenți.

Am primit astfel de cereri din partea mai multor partide - UNPR, ALDE, PMP, PNL și a unor candidați independenți. Au existat cereri directe, dar și unele camuflate, pentru verificarea cărora a trebuit să ne transformăm în adevărați jurnaliști de investigație. Astfel, am descoperit că o persoană care ne-a trimis o listă de potențiali observatori spre acreditare făcea parte din organizația județeană PNL Maramureș. Aceasta ne-a transmis ca număr de telefon de contact cel al organizației județene a partidului. De altfel, am primit cereri scanate cu denumirea *acreditări PNL* sau solicitări de la membri unor președinți de filiale sau candidați.

Comunicarea în ziua alegerilor

În ziua și preziua alegerilor, EFOR, în parteneriat cu Funky Citizens a emis mai multe comunicate de presă, după cum urmează:

Birouri electorale agresive, sigilii rupte și ezitări polițienești -
<http://expertforum.ro/votcorect-alegeri2016-birouri-electorale-agresive-sigilii-rupte-si-ezitari-politienesti/>

Trafic îngreunat, sigilii opționale și drumuri în reparație -
<http://expertforum.ro/alegeri-2016-traffic-ingreunat-sigilii-optionale-si-drumuri-in-reparatie/>

Secții dezorganizate, presiuni asupra alegătorilor și observatorilor, materiale de slabă calitate -
[http://expertforum.ro/sectii-dezorganizate-presiuni-asupra-](http://expertforum.ro/sectii-dezorganizate-presiuni-asupra-alegatorilor-si-observatorilor-materiale-de-slabă-calitate/)

[alegatorilor-si-observatorilor-materiale-de-slabă-calitate/](http://expertforum.ro/alegatorilor-si-observatorilor-materiale-de-slabă-calitate/)

Observatori bruscați și secții aglomerate -
<http://expertforum.ro/votcorect-locale2016-alegeri-2016-observatori-bruscati-si-sectii-aglomerate/>

Alegeri locale 2016: legislație neclară, presiuni asupra alegătorilor, vize de reședință galopante -
<http://expertforum.ro/legislatie-neclara-presiuni-asupra-alegatorilor-vize-de-resedinta-galopante/>

Rolul acestora a fost de a comunica public principalele probleme legate de desfășurarea procesului electoral. Acestea au fost transmise către presă. De asemenea, au fost transmise către Ministerul de Interne. O parte dintre acestea au fost preluate de către Inspectoratele județene de Poliție și transmise către secțiile de Poliție relevante. Au fost efectuate verificări legate de situații sesizate în județele Ilfov, Dâmbovița, Suceava, Galați, Botoșani, Bacău și Olt. Am primit răspunsuri scrise legate de problemele sesizate – în unele cazuri sau deschis dosare penale, altele au fost verificate, dar nu s-a putut confirma situația.

Reacția forțelor de ordine nu a fost uniformă. Dacă în anumite județe, reacția a fost promptă, în altele, cum ar fi Giurgiu sau Prahova, nu au fost luate măsuri imediate. Ca remarcă generală, considerăm că intervenția în cazurile în care integritatea fizică a observatorilor a putut fi pusă în pericol ar fi putut fi mai rapidă. Deși nu au existat cazuri de violență fizică, ci doar verbală, considerăm că acesta este un motiv suficient ca Poliția să intervină, mai ales în condițiile în care poate fi vorba și despre corectitudinea procesului electoral în același timp.

În general, comunicarea pe care centrul de coordonare din București a

avut-o cu birourile de circumscripție județeană în ziua votului a fost una productivă.

IV. Principalele constatări

Votul pe listele suplimentare și cu urna mobilă

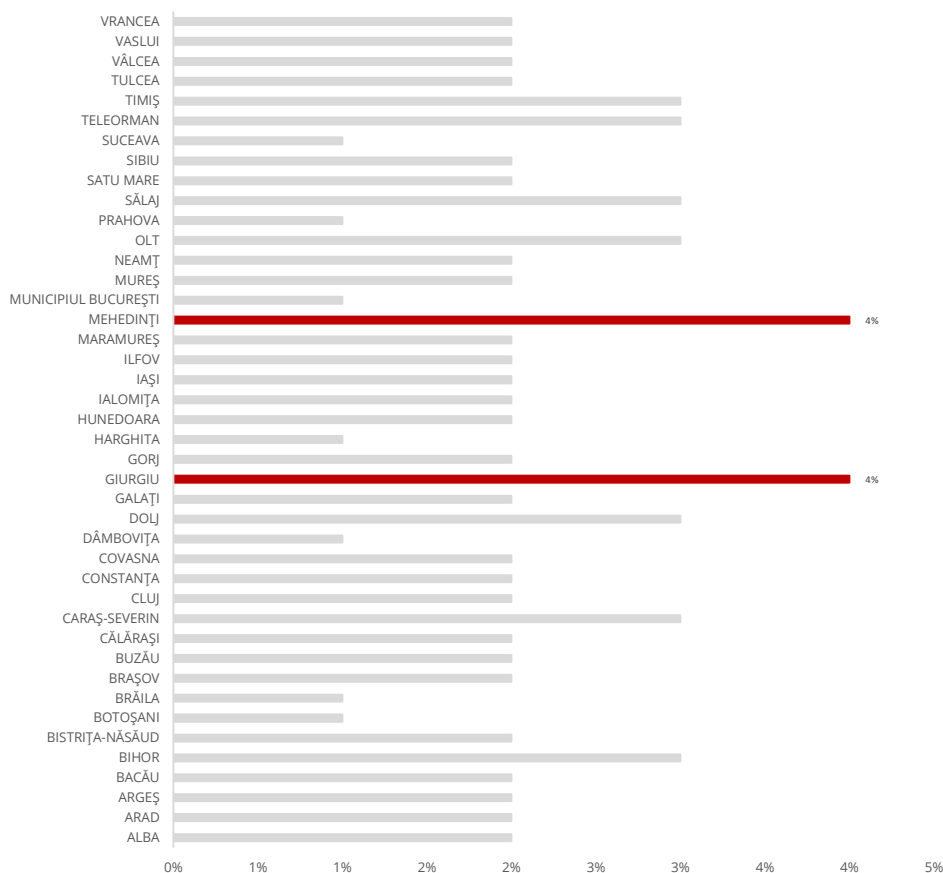
Articolul 18 a introdus noi reglementări privind votul la adresa de reședință sau

își au reședința și sunt incluși în listele electorale permanente ale circumscripției respective. Cei care nu au solicitat înscrierea în Registru au putut fi înscriși în lista electorală suplimentară, în ziua votului de către Președintele biroului electoral al secției de votare.

Numărul de voturi pe lista suplimentară nu a fost unul ridicat. Cu toate acestea, au fost județe precum

Mehedinți și Giurgiu, unde numărul de voturi pe lista suplimentară a ajuns la **4%** din numărul total de voturi exprimate. Numărul de voturi pe lista suplimentară este mai mic decât în 2012.

Prin intermediul sistemului informatic au fost publicate în timp real și cererile pentru urna specială. Media pe județ a voturilor cu urna mobilă este de 1%.

domiciliu Astfel, acesta prevede în art 18 că:

Până cel mai târziu cu 45 de zile înaintea datei scrutinului, cetățenii cu drept de vot care și-au stabilit reședința în circumscripția electorală în care au loc alegeri pot solicita primarului, pe baza actului de identitate, înscrierea în Registrul electoral cu adresa de reședință pentru scrutinul respectiv.

Acești alegători își pot exprima votul doar în circumscripția electorală unde

Singurul județ unde procentul este de 2% este Mehedinți.

Una dintre temele de discuție care a circulat în spațiul public este cea legată de **migrația votanților în perioada anterioară alegerilor**. Prin acest mecanism, partidele politice ar obține mai multe voturi, având în vedere faptul că la alegerile locale se poate vota doar unde persoana are domiciliul sau reședința.

Conform declarațiilor ministrului de Interne, Petre Tobă²² au fost deschise 23 de dosare penale pentru fapte care au legătură cu acordarea de vize de flotant.

Pentru a verifica dacă vizele de flotant au fost într-adevăr un mecanism prin care partidele politice au încercat să își atragă aderenți care să voteze în secțiile de votare din localitățile lor, am solicitat Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date datele privind schimbările de domiciliu și reședințele comparativ pentru lunile aprilie – iunie 2015 și 2016.

În cifre concrete, în 2016 și-au mutat domiciliul 238.071 de persoane, comparativ cu 292.418 în 2015. Dacă în privința modificărilor de domiciliu nu există mari diferențe între cele două perioade, în privința vizelor de flotant, situația este un pic diferită. Datele arată că mai multe persoane și-au schimbat domiciliul în 2015 și nu în 2016. Cifrele sunt 73.719 în 2016, respectiv 43.439 în 2015.

În privința reședințelor, raportul este de 0.62 între 2015 și 2016. În București, Harghita, Covasna, Mureș raportul a fost aproape de 1/1. La extrema cealaltă s-au aflat județele Călărași, Dolj, Gorj, Sălaj, Mehedinți, Caraș-Severin, Teleorman, Olt, unde raportul a fost mult mai mic, de sub 0.3. Diferențele cele mai mari s-au remarcat la: Teleorman, Olt și Giurgiu. Județele sunt și în primele zece județe ca număr de voturi pe liste suplimentare, respectiv votul cu urna mobilă.

Giurgiu și Ilfov sunt fruntașe la capitolul stabilirii de domiciliu și reședințe în aprilie-

iunie 2016, ajungând la o mobilitate de 3% din populația județului.

Cele mai mari mutări se regăsesc la Secaș (Timiș) - 70.0% din totalul populației, Brebu Nou (Caraș Severin) - 34% sau Zorlențu Mare (Caraș Severin), respectiv Bunila (Hunedoara), cu câte 25 de procente. Trebuie luat în calcul faptul că aceste localități au în general o populație mică, de sub 300 de persoane, cu excepția comunei Zorlențu Mare, care are 1050 de locuitori²³. Imediat sub aceste comune, regăsim Bulzești de Sus (Hunedoara) cu 20%, Ceatalchioi, cu 17%, Godeanu (Mehedinți) cu 17% sau Bogda (Timiș) cu 15%.

Cifrele comparative 2015-2016 arată că există anumite diferențe legate de procente. Astfel, dacă per ansamblu o mare parte dintre comune rămân în zona 0 – 4 %, în 2016, crește numărul celor în care rata de mutări sau reședințe este de peste 5%.

Dacă ne uităm pe anul 2016, statisticile stau astfel:

Nr comune	% persoane cu domiciliu sau reședința schimbată din populația localității - 2016
2662	între 0 și 4
175	între 5 și 9
24	între 11 și 70

Nr comune	% persoane cu domiciliu sau reședința schimbată din populația localității - 2015
2814	între 0 și 4
39	între 5 și 9
6	între 11 și 70

* conform datelor de la recensământului din 2011

²² <http://www.agerpres.ro/politica/2016/06/21/toba-la-nivel-national-politia-face-cercetari-in-23-de-dosare-penale-privind-votul-in-baza-vizei-de-flotant-17-25-10>

²³ În această comună s-a marcat la referendum prezența de 113%.

Tabelul de mai jos arată care este diferența dintre procentul de stabiliri de domiciliu și reședințe între 2015 și 2016, pentru localitățile care în anul electoral 2016 au avut procente mai mult de 10%. Deși unele localități sunt apropiate ca procente, altele sunt foarte diferite, cum ar fi Secas, unde diferența este de 4% vs 70% sau Zorlențu Mare, unde este 1% vs 25%.

Localitate	% 2016	%2015
Timiș - Secaș	70.0%	4%
Caraș-Severin - Brebu Nou	34.0%	8%
Caraș-Severin - Zorlențu Mare	25.0%	1%
Hunedoara - Bunila	25.0%	3%
Hunedoara - Bulzești de Sus	20.0%	2%
Tulcea - Ceatalchioi	17.0%	3%
Mehedinți - Godeanu	16.0%	1%
Timis - Bogda	15.0%	2%
Alba - Ponor	14.0%	10%
Caraș-Severin - Farliug	14.0%	1%
Sălaj - Dragu	13.0%	2%
Buzău - Pardoși	12.0%	1%
Caraș-Severin - Brebu	12.0%	8%
Hunedoara - Cerbal	12.0%	1%
Mehedinți - Obârșia Closani	12.0%	1%
Sălaj - Lozna	12.0%	1%
Teleorman - Răsmirești	12.0%	1%

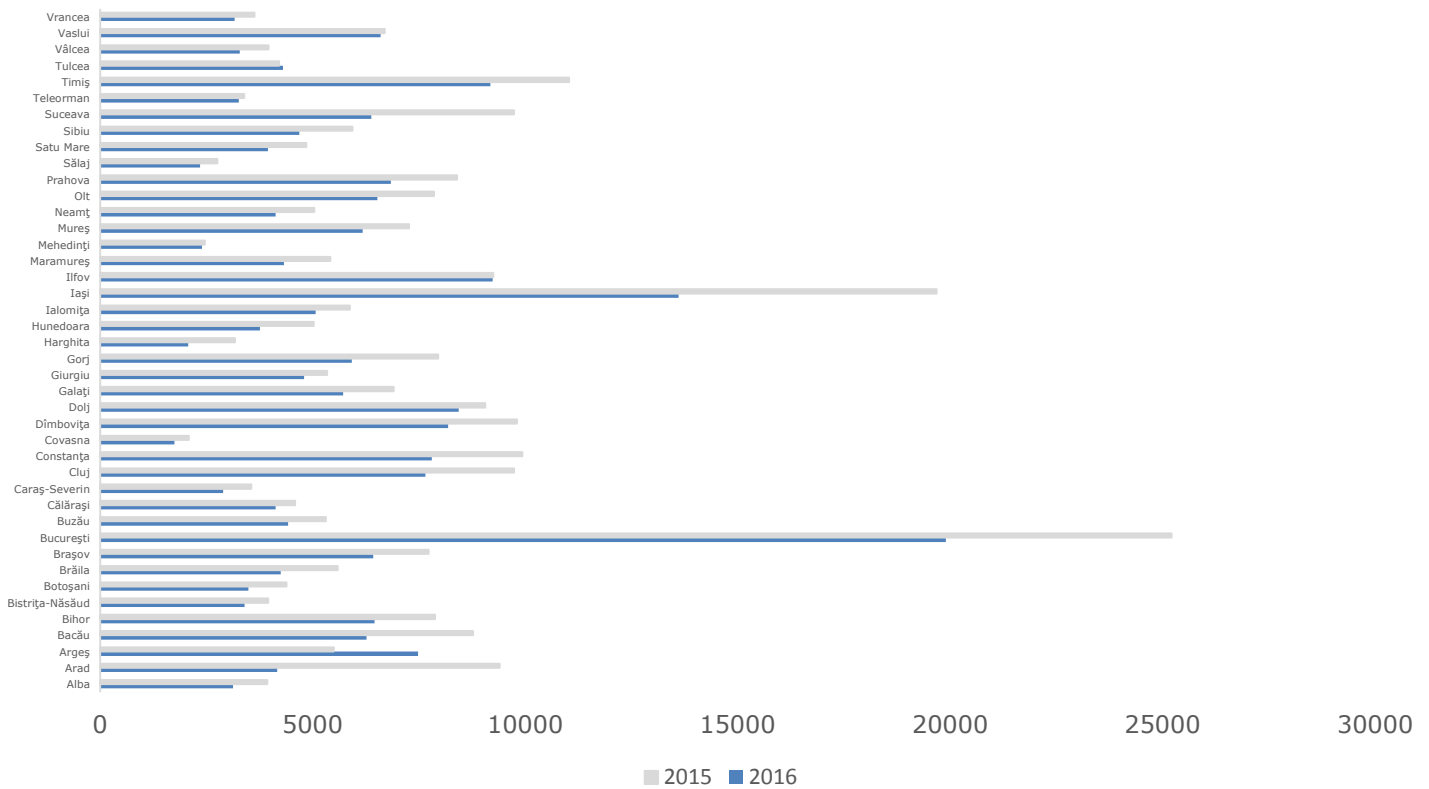
Bihor - Sacadat	-	11.0%	2%
Hunedoara - Toplița	-	11.0%	1%
Teleorman - Bujoreni	-	11.0%	1%
Caraș-Severin - Văliug	-	10.0%	2%
Ialomița - Dragoesti	-	10.0%	2%
Olt - Pleșoiu	-	10.0%	2%
Tulcea - Pardina	-	10.0%	6%

Primele 24 de localități calculate ca nr de vize de flotant sau domiciliu din populația raportată în 2011

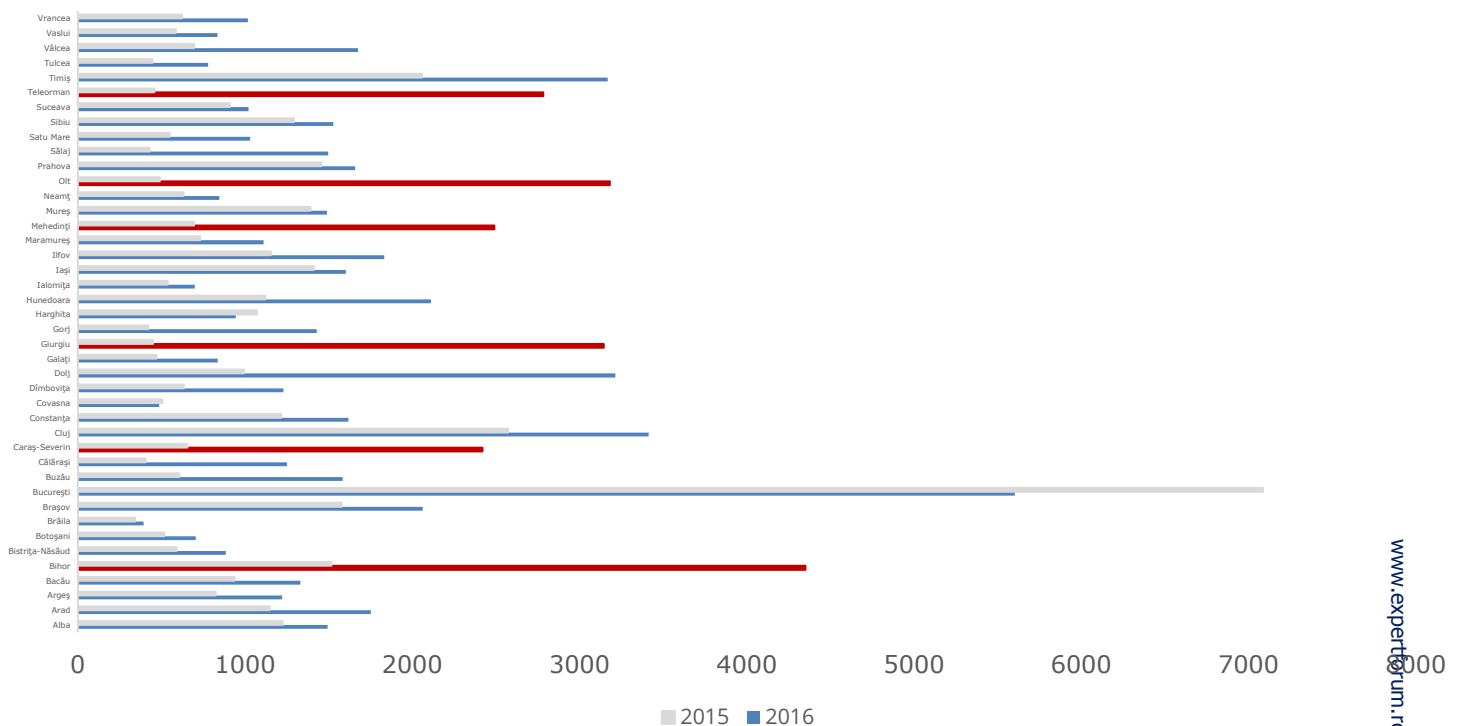
Deși și în alte județe numărul de reședințe sau domiciliu noi este ridicat – cum ar fi Ilfov, Dâmbovița, Iași sau Giurgiu, raportat la populația localității, procentul este mai mic. De asemenea, trebuie luată în calcul proximitatea față de București și mobilitatea forței de muncă.

Datele nu arată per ansamblu o mișcare ieșită din comun a reședințelor sau domiciliilor. Cu toate acestea, există indicii că în anumite comunități cum ar fi cele indicate mai sus există un potențial de fraudă și trebuie realizate verificări pentru a stabili veridicitatea documentelor.

Stabiliri de domiciliu 2015 vs 2016 (aprilie - iunie)

Stabiliri de reședință 2015 vs 2016 (aprilie - iunie)

A. Localitate	B. Nou veniți apr – iunie 2016	C. Nou veniți apr – iunie 2015	D. Populație (2011)	2016 % B raportat la D	2015 % C raportat la D
Timiș -- Secaș	210	12	299	70.0%	4.0%
Caraș-Severin -- Brebu Nou	41	10	119	34.0%	8.0%
Caraș-Severin -- Zorlențu Mare	254	8	1015	25.0%	1.0%
Hunedoara -- Bunila	78	10	306	25.0%	3.0%
Hunedoara -- Bulzeștii de Sus	55	6	271	20.0%	2.0%
Tulcea -- Ceatalchioi	102	20	593	17.0%	3.0%
Mehedinți -- Godeanu	98	4	632	16.0%	1.0%
Timiș -- Bogda	68	3	460	15.0%	1.0%
Caraș-Severin -- Firliug	275	20	1956	14.0%	1.0%
Alba -- Ponor	78	55	540	14.0%	10.0%
Sălaj -- Dragu	191	32	1427	13.0%	2.0%
Caraș-Severin -- Brebu	137	53	1164	12.0%	5.0%
Sălaj -- Lozna	131	52	1072	12.0%	5.0%
Teleorman -- Răsmirești	122	5	993	12.0%	1.0%
Mehedinți -- Obârșia Cloșani	110	10	953	12.0%	1.0%
Hunedoara -- Cerbal	57	5	474	12.0%	1.0%
Buzău -- Pardoși	53	3	453	12.0%	1.0%
Bihor -- Sacadat	218	35	1910	11.0%	2.0%
Teleorman -- Bujoreni	121	6	1092	11.0%	1.0%
Hunedoara -- Toplița	78	10	715	11.0%	1.0%
Olt -- Pleșoiu	323	52	3105	10.0%	2.0%
Ialomița -- Drăgoești	105	28	1082	10.0%	3.0%
Caraș-Severin -- Văliug	72	14	741	10.0%	2.0%
Tulcea -- Pardina	52	33	527	10.0%	6.0%

Nereguli în preziua și votului

În preziua votului, cele mai multe sesizări primite de EFOR au fost legate de acțiuni de campanie electorală. Potrivit acestor sesizări la Ulmeni (Maramureș), în două cartiere cu populație defavorizată - Chelița și Ticău -, dependentă de ajutoare sociale, ar fi apărut amenințări din partea unui candidat legate de suspendarea acestora dacă nu îl votează. Mai mult, una dintre străzile din zona ar fi fost betonate de către primărie chiar în zilele dinaintea alegerilor, iar locuitorilor de pe strada respectivă li s-ar fi spus că dacă nu votează toți cu un anumit candidat, betonarea se oprește acolo.

Sesizări similare, cu privire la activități de propagandă electorală, legată de abuzul de resurse publice s-au observat la Codlea (județul Brașov), la Letca Veche (județul Giurgiu) sau în comuna Bunești (județul Brașov). În Bunești, autoritățile locale au pietruit străzile din mai multe sate cu o zi înainte de alegeri.

EFOR a primit mai multe sesizări legate de ziua votului, cu privire la nerespectarea procedurilor de deschidere și de închidere a secțiilor de votare. Cu privire la procedurile de dimineață, cele mai multe dintre reclamații au fost legate de sigilarea necorespunzătoare a urnelor de vot, în sensul în care acestea erau deja sigilate în dimineața votului. Mai mulți președinți de secții de votare au vrut să interzică accesul observatorilor la procedurile de pregătire a secției de votare, înainte de ora 7.

În timpul zilei alegerilor, cele mai frecvente nereguli au fost legate de:

1. Împărțirea neregulamentară a buletinelor de vot

Datorită numărului mare de buletine de vot – trei în țară, patru în București

– membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare au înmănat în unele cazuri mai multe buletine de același fel unui singur alegător. Deși, în cazurile raportate, persoanele în cauză au realizat că au primit mai multe exemplare din același tip de buletin, este posibil să fi existat un număr mai mare de situații similare, fapt indicat și de unele diferențe între numărul buletinelor de vot găsite în urne la numărare și numărul semnăturilor din lista de alegători.

O soluție pentru rezolvarea acestei probleme este imprimarea unor buletine de vot de culori diferite.

2. Probleme legate de calitatea materialelor electorale

În ziua alegerilor am primit multe reclamații legate de slaba calitate a materialelor electorale. Cele mai frecvente au fost legate de dimensiunea mânerului ștampilelor, de calitatea slabă a tușului, dar mai ales a hârtiei buletinelor de vot. Din aceste cauze au existat dificultăți pentru birourile electorale la momentul numărării voturilor – președinții nu au mai putut distinge care a fost opțiunea alegătorului în cazul buletinelor de vot cu tușul imprimat de pe o pagină pe alta, iar acest fapt a condus la anularea unor buletine de vot valide.

În mai multe secții din București perdelele cabinelor de vot erau transparente, fapt care avea potențialul de a compromite secretul votului.

Observatorii au raportat și proceduri diferite (uneori defectuoase) de sigilare a urnelor de vot, precum și faptul că, de la o secție de votare la alta, urnele (asigurate, potrivit legislației în vigoare, de către primari, fără practici unitare) sunt confecționate din materiale diferite – carton, lemn sau plastic. Considerăm că ar trebui să reprezinte o prioritate achiziționarea unor urne standard, astfel încât

procedura de sigilare să poată fi stabilită unitar și să nu depindă de materialul urnei. Pentru a asigura observabilitatea, ar fi de dorit ca materialul urnei de vot să fie translucid, dar nu atât de transparent încât să compromită secretul votului în cazul buletinelor de vot neîndoite.

3. Urna specială și accesibilitatea în secțiile de votare

Conform legislației în vigoare, alegătorii care nu se pot deplasa la secția de votare pot depune solicitări scrise pentru urna specială, însoțite de documente medicale doveditoare. Biroul Electoral Central a detaliat în Hotărârile 17 și 17 republicată procedurile privind solicitarea urnei speciale. Un aspect pozitiv a fost faptul că urna s-a putut solicita prin orice mijloace, inclusiv prin e-mail. Cu toate acestea, rămâne discutabil pe ce adresă de e-mail se pot trimite aceste documente, în condițiile în care nu există o adresă oficială a secției de votare sau a președintelui biroului electoral.

Pe de altă parte, nici legea, nici hotărârile BEC nu au stabilit niciun fel de oră limită pentru depunerea acestor cereri. În trecut, practica a fost foarte diferită: din seara dinaintea alegerilor, între orele 18 și 20, până la o anumită oră în ziua alegerilor.

Din informațiile pe care le-am primit de la observatori și alegători, președinții au aplicat foarte diferit reglementările. Unii dintre ei nu au mai acceptat solicitări în ziua alegerilor, pe când alții au primit solicitări până la o oră care să permită deplasarea și întoarcerea urnei speciale înaintea închiderii secției de votare.

Mai mult, transparența acestei proceduri este inexistentă, având în vedere că nu se publică nici un fel de informații la secția de votare. La secția

de votare din Școala nr. 309 (Sector 6, București) a fost semnalat faptul că nu existau persoane care să preia solicitările pentru urna specială.

Considerăm că aplicarea unor proceduri diferite de la un scrutin la altul și – în acest caz – chiar de la o secție de votare la alta produce confuzie nu doar în rândul alegătorilor, ci și în rândul președinților birourilor electorale. Astfel, ar trebui stabilit un termen limită clar pentru primirea acestor cereri; de asemenea, considerăm că este necesar să se pună la dispoziția alegătorilor un model de solicitare și instrucțiuni clare privind procedura care trebuie urmată (inclusiv orarul de primire a cererilor).

De altfel, o parte semnificativă dintre solicitările de informații au fost legate de procedurile pentru solicitarea urnei speciale: programul de primire, unde trebuie depusă, care sunt elementele obligatorii care trebuie să apară pe documentele care dovedesc starea medicală.

O altă problemă legată de votarea cu urna specială a decurs din faptul că, în condițiile în care fiecare alegător a avut dreptul la un buletin de vot din fiecare tip (trei în țară, patru în București) nici legea electorală, nici hotărârile BEC nu au luat în calcul dreptul alegătorului de a-și exercita dreptul de vot cu mai puține buletine de vot. Cu alte cuvinte, la secția de votare fiecare alegător a semnat o singură copie a listei electorale, iar posibilitatea ca un alegător să voteze numai pentru alegerea primarului, de exemplu, a fost exclusă. Potrivit acestei logici, alegătorii internați în spitale au avut dreptul de a solicita urna specială doar dacă domiciliul sau reședința lor se aflau în localitatea sau, în cazul municipiului București, în sectorul pe raza căruia se afla spitalul. Astfel, alegătorilor internați în spital în altă localitate din județul de

domiciliu/reședință nu li s-a permis să voteze pentru consiliul județean, deși aveau drept de vot în circumscripția județeană respectivă. În mod similar au fost excluși de la participarea la alegerea primarului general și Consiliului General alegătorii bucureșteni internați în spital în alt sector decât cel de domiciliu/reședință.

Din punctul de vedere al accesibilității pentru persoanele cu dizabilități, observatorii și alegătorii au remarcat că nu toate localurile secțiilor de votare au rampe de acces; mai mult, nu toate secțiile de votare se află la parterul clădirilor.

4. Presiunile și prezența unor persoane neautorizate în secțiile de votare

Cea mai frecventă neregulă legată de organizarea secțiilor de votare în ziua alegerilor este legată de presiunile puse de persoane din partide politice asupra alegătorilor și membrilor birourilor electorale. Din experiența observatorilor EFOR, astfel de probleme au fost raportate pe parcursul întregii zile în localități precum Letca Veche (secția 172, județul Giurgiu), Ghermănești (Ilfov), Rozavlea (Maramureș), Mihăilești sau Ghimpați (Giurgiu). În multe dintre aceste secții, procesul de votare a fost mai degrabă haotic și a fost nevoie de intervenția Poliției de mai multe ori în decursul zilei alegerilor.

Mai mult, au fost raportări legate de prezența persoanelor neautorizate în secție, inclusiv membrii ai biroului de circumscripție care staționau pe durate lungi.

5. Presiuni asupra observatorilor

Observatorii au semnalat în repetate rânduri faptul că activitatea lor a fost împiedicată prin refuzul unor președinți

de a le pune la dispoziție informații de interes public și de a primi sesizări scrise. Mai mult, în unele secții de votare, președinții și membrii birourilor electorale au pus presiune pe observatori; aceștia au fost intimidati sau chiar amenințați sau li s-a pus în vedere să părăsească secția de votare, pe motiv că nu ar avea dreptul să observe anumite etape ale procesului electoral (cel mai frecvent numărarea voturilor). Câteva astfel de exemple:

- Secția 1034 din sectorul 6 – președinta secției de votare a îndepărtat în mod abuziv observatorul din secția de votare; observatorul solicitase respectarea procedurilor de numărare și a fost acuzat că ar încetini numărarea voturilor. A fost necesară intervenția la biroul electoral de sector 6 pentru a permite observatorului să reentre în secție;
- Secția 424 din Vadu Moților, Județul Alba – Președintele secției de votare a comunicat observatorului că nu are dreptul să observe numărătoarea voturilor
- Secția 813 din București – Observatorului nu i s-a răspuns la întrebări și nu i s-a permis accesul în secția de votare; i s-a sugerat să depună întâmpinare și să sune la biroul de circumscripție
- Secția 4 din Ploiești - președinta secției i-a intimidat pe membrii biroului electoral să nu comunice cu observatorul. La solicitarea de informații prin partea observatorului, acesta i-a cerut să facă o cerere în baza Legii 544/2001 (legea privind accesul la informații de acces public)

Considerăm că astfel de comportamente sunt abuzive, încalcă drepturile observatorilor și compromit transparența procesului electoral. Pe lângă încălcarea legii electorale, eliminarea unui observator din secția de votare poate sugera o încercare de fraudare a procesului electoral. De asemenea, considerăm că foarte mulți dintre membrii birourilor electorale sunt insuficient informați în legătură cu dreptul la observare, rolul observatorului într-o secție de votare și importanța acestuia în a asigura credibilitatea și transparența procesului.

Au existat chiar și situații mai serioase, în care amenințările la adresa observatorilor au determinat EFOR să sesizeze Poliția. Astfel de cazuri au apărut la secția 172 de la Letca Veche sau la secția 186 de la Băicoi (județul Prahova). În cel de-a doilea caz, observatorul a sesizat că sigiliile de la urna de vot erau rupte, ceea ce a dus la o situație atât de tensionată încât am solicitat Poliției o escortă pentru observator în afara localității. Deși observatorul a dorit să depună o plângere penală, procesul a fost demarat doar după insistențele echipei EFOR asupra polițiștilor deplasați la fața locului.

Au existat neclarități legate de delegați și de acreditarea reprezentanților mass media. Astfel, delegații care au fost confundați cu observatorii – erorile provin atât din partea formațiunilor politice care îi desemnează, cât și din partea membrilor birourilor electorale. De asemenea, au existat situații în care președinții secțiilor de votare nu au cunoscut noile reglementări privind procedurile de acreditare pentru jurnaliști.

6. Procedurile de închidere a secției de votare și anularea buletinelor de vot

În cazul alegerilor locale, procedurile privind închiderea secției de votare și numărarea voturilor par a fi cele mai complicate, datorită numărului mare de buletine de vot care trebuie numărate. Cele mai multe plângeri au fost legate de faptul că ștampilele nu sunt sigilate într-un plic – existând riscul folosirii acestora pentru ștampilarea unor buletine valide.

O altă problemă recurentă este anularea buletinelor de vot. Deși Biroul Electoral Central a stabilit care sunt regulile pentru anularea buletinelor de vot (inclusiv prin exemple desenate), în anumite secții de votare au fost anulate voturi valide. Cele mai frecvente situații au fost legate de anularea buletinelor de vot prin care s-a imprimat tușul, buletinele de vot introduse într-o altă urnă sau buletinele de vot care aveau mai mult de o ștampilă în interiorul aceleiași chenar.

Sistemul informatic

Scopul Sistemului informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal (SIMPV) este de a preveni votul multiplu, de a publica în timp real statistici sau de a verifica unicitatea înscrierii în listele electorale. Arhitectura sistemului include o tabletă, care scanează documentele de identitate, gestionată de un operator de calculator, selecționat de către Autoritatea Electorală Permanentă, conform procedurilor stabilite în Hotărârea AEP nr 9/2015.

Din informațiile obținute de la observatori și de la alegători, sistemul a funcționat în majoritatea timpului fără probleme. Informațiile publicate constant pe pagina <http://prezenta.2016bec.ro/> au reprezentat un indicator de transparență cu privire la prezența la vot, votul pe liste suplimentare,

complementare sau și cu urna mobilă specială.

Au existat anumite probleme raportate de către președinți ai birourilor electorale, alegători sau observatori:

- Au fost secții în care președinții nu au înțeles pe deplin procesul și au avut neclarități privind modul în care funcționează tableta sau sistemul
- În anumite secții au existat probleme cu luminozitatea în procesul de scanare, fapt pentru care s-au introdus CNP-urile alegătorilor manual

Alte sesizări legate de operatorii de calculator au fost făcute de observatori care au contestat implicarea acestora în procesul de numărare a voturilor.

O problemă legată de sistemul informatic este lipsa de incompatibilități cu privire la operatori. Conform datelor transmise de către Autoritatea Electorală Permanentă, un număr de **177** de operatori aveau și statutul de candidați. Deși riscul manipulării alegerilor este redus, totuși acest statut dublu încalcă regulile jocului. Astfel, remarcăm nevoia unor astfel de limitări în legislația electorală.

Cu toate acestea, susținem că sistemul reprezintă un progres considerabil în asigurarea transparenței procesului electoral, creșterea gradului de încredere publică și urmărirea posibilelor fraude. Dacă în cazul alegerilor locale, voturile multiple sunt mai degrabă excepții, cel mai probabil sistemul își va arăta eficiența în cadrul alegerilor cu circumscriptie unică.

IV. Recomandări

Sistemul electoral și cadrul legislativ

La nivel politic, reiterăm nevoia revenirii la două tururi de scrutin la alegerile locale, pentru a asigura competitivitate, concurență reală și reprezentativitatea voturilor. Deși este o opțiune care ține de viziunea politică, credem că votul într-un singur tur de scrutin generează o continuitate artificială a candidatului aflat deja în funcție și o reprezentativitate scăzută, mai ales dacă luăm în calcul faptul că în 2012 mai mult de 30% dintre primari au fost aleși sub 50%+1 din voturi.

În ceea ce privește Legea 115/2015, am arătat că aceasta include articole contradictorii sau proceduri care nu se mai aplică și, pe cale de consecință, trebuie modificată. Cu toate acestea, pentru un proces electoral cu adevărat profesionist, cu reguli unitare și predictibilitate, este necesar un **Cod Electoral** care să unifice toată legislația electorală și practica BEC. EFOR a atras atenția asupra acestui aspect în mai multe rapoarte²⁴ și continuă să susțină această necesitate stringentă.

Înregistrarea candidaților

Având în vedere erorile semnalate în cele două rapoarte EFOR, este esențială introducerea unui mecanism prin care informațiile legate de drepturile electorale ale candidaților să fie transmise birourilor electorale care au atribuții de validare a candidaturilor.

Trebuie introdusă în lege posibilitatea de a anula candidaturile dacă se dovedește validarea bazată pe documente frauduloase.

De asemenea, trebuie introduse sancțiuni pentru neîndeplinirea în mod

²⁴ Codul Electoral nu mai poate aștepta, <http://expertforum.ro/alegeri/>

corespinzător a atribuțiilor de validare a mandatelor.

Pentru asigurarea corectitudinii listelor de semnături, trebuie să existe mecanisme de verificare în lege, inclusiv accesibile părților interesate, care observă procesul.

De asemenea, recomandăm scăderea numărului de semnături de susținere pentru candidați.

Administrația electorală

Pregătirea profesionistă a experților electorali trebuie să rămână o prioritate. Deși au fost făcuți pași importanți, seminarele de pregătire pentru președinții de birouri electorale trebuie eficientizate și dublate de training on-line. Feedback-ul primit cu privire la comportamentul și modul de exercitare a funcției de către membrii birourilor electorale este esențial pentru selectarea acestora.

Pentru a asigura echitate în reprezentarea intereselor tuturor competitorilor electorali, candidații independenți trebuie să aibă posibilitatea de a desemna reprezentanți în birourile electorale, inclusiv delegați.

Legea 208/2015 prevede că în secții care au mai puțin de 500 de alegători pe liste, funcția de operator poate fi deținută de către președinte sau locțiitor. Cu toate acestea, la alegerile locale au fost 177 de operatori care au avut funcția de candidat. Întrucât credem că există o incompatibilitate între poziția de operator de tabletă și postura de candidat, trebui incluse reglementări în lege și în Hotărârea 9/2015 a AEP care să nu mai permită candidaților să opereze sistemul informatic.

Întrucât multe dintre întrebările primite de către EFOR sunt legate de proceduri de înscriere pentru urna specială sau despre modul în care se fac întâmpinări sau contestații, propunem tipărirea unor materiale tipizate care să permită alegătorilor să acceseze aceste servicii mai ușor. De asemenea, materiale informative care să explice pe scurt aceste reguli ar putea fi realizate de către Autoritatea Electorală și dsitruite în mediul on-line, dar și în secția de votare.

Informații minimale precum perioada în care se primesc cereri pentru urna mobilă ar trebui afișate în secțiile de votare, prin grija președinților birourilor electorale.

Logistică

La alegerile locale recomandăm utilizarea unor buletine de vot diferențiate pe tipuri de funcții pentru evita erorile (și pentru a simplifica procesul) de distribuire.

Pentru creșterea gradului de transparență susținem nevoia utilizării translucide cu sigilii adecvate.

Observarea alegerilor

Procedurile din Legea 115/2015 sunt birocractice, consumă timp și resurse umane. Procedura ar trebui să fie centralizată, la Biroul Electoral Central sau Autoritatea Electorală Permanentă.

Pentru asigurarea egalității de șanse între candidați, ar trebui ca acreditarea delegaților să fie accesibilă și candidaților independenți.

Publicarea de date deschise

Autoritățile electorale au publicat în 2016 datele importante legate de procesul electoral în format deschis, pe pagina web a BEC.

Recomandăm publicarea altor seturi de date deschise privind procesul electoral (inclusiv pe portalul www.data.gov.ro), fără ca lista să fie exhaustivă:

- Costuri legate de organizarea alegerilor
- Sancțiuni aplicate de Autoritatea Electorală Permanentă
- Date periodice referitoare la modificările operate în Registrul Electoral
- Numărul și lista de organizații neguvernamentale și media acreditate
- Informații privind întâmpinări, contestații etc
- Lista cu donatori
- Datorii
- Împrumuturi și returnarea acestora
- Sancțiuni aplicate partidelor și formațiunilor politice
- Sumele din cererile de rambursare ale competitorilor electorali
- Deconturi către partide pentru campania electorală
- Sumele primite de către partide pentru finanțarea acestora în afara campaniilor electorale / subvenții

Finanțarea partidelor politice campaniilor electorale

Recomandăm eliminarea articolului 23 (3) din Legea 334/2006, întrucât generează condiții inegale, conform Codului Civil. De asemenea, poate genera neîncredere cu privire la modul în care se cheltuiesc finanțele partidelor.

Întrucât considerăm că activitatea partidelor politice nu trebuie să fie similară cu cea a unor operatori economici, solicităm eliminarea articolului 16 (1), litera e.

Recomandăm elaborarea unui program informatic, cu accesibilitatea on-line, care să centralizeze datele privind deconturile aferente campaniilor electorale și finanțării partidelor.

Propunem publicarea unor seturi de date deschise, după cum urmează²⁵

²⁵ A se vedea modelul britanic, <http://www.electoralcommission.org.uk/>

Autori:

**Septimius Pârvu
Laura Ștefan
Maria Krause
Cezara Grama**
sunt experți ai

**Semilunei 7, ap. 1
București
www.expertforum.ro**

Linkuri utile:

www.expertforum.ro/observator

www.expertforum.ro/observatori-la-locale/

Mulțumim tuturor celor care au contribuit la campania de observare a alegerilor locale din 2016: observatori electorali, experți electorali, parteneri instituționali și jurnaliști.

Dacă vreți să susțineți în continuare eforturile EFOR, puteți dona pentru organizarea campaniilor de observare aici: www.expertforum.ro/doneaza/